

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Даниела Николаева Кох -Кожухарова,

2.1. Филология,

УНСС

koch_kozhuharovad@unwe.bg

danielakoch@abv.bg

относно: Присъждане на ОНС „доктор“ по професионално направление 2.1. Филология, Научна специалност: Приложна лингвистика и стилистика (испански език), Докторска програма: Романски езици, СУ, ФКНФ, Катедра по „Испанистика“ на Даниела Христова Витанова, докторант на самостоятелна подготовка, с дисертация, озаглавена “El español especializado en el ámbito de la diplomacia y las relaciones internacionales” („Специализираният испански език в сферата на дипломацията и международните отношения“)

Обща информация за процедурата

Даниела Витанова е зачислена за докторант на самостоятелна подготовка с обучение на испански език със Заповед на Ректора № РД 20-1066 от 10.06.2024 г. по професионално направление 2.1 Филология, Научна специалност: Приложна лингвистика и стилистика – испански език към катедра „Испанистика“ на СУ „Св. Климент Охридски“, ФКНФ (Факултет по класически и нови филологии). Съобразно индивидуалния план за работа на докторантката от предоставената ми своевременно документация е явно, че е положила успешно изпит по специалността, както и три задължителни изпита от докторантското училище. Отчислена е предсрочно със Заповед № РД 20-1079 от 18.06.2025 г. с право на защита.

Вътрешното обсъждане на дисертационния труд е проведено на 20.05.2025 г. на заседание на КС на Катедра „Испанистика“. След успешна апробация членовете на катедрата взимат единодушно решение обсъденият дисертационен труд да бъде насочен към публична защита за придобиване на ОНС „доктор“. На същото заседание е гласуван и съставът на Научното жури (НЖ) за публичната защита, приет единодушно.

Включена съм в състава на научното жури по силата на Заповед за конституиране на НЖ с № РД 38-301 от 17.06.2025 г., а изготвянето на настоящата рецензия ми е възложено на първото му заседание, проведено на 19. 06.2025 г.

Обща информация за кандидатката за придобиване на ОНС „доктор“

Даниела Христова Витанова завършва езикова гимназия „Иван Вазов“ в гр. Пловдив в паралелка с интензивно изучаване на испански език. Изучава „Испанска филология“ в СУ „Св. Климент Охридски“ през периода 1998-2002 г., а през 2004 г. получава магистърска степен по „Европейска интеграция“ в същия университет. Защищава магистърска теза на тема „Бирегионалните отношения между ЕС и Латинска Америка и Карибския регион“. От февруари 2003 г. е щатен асистент по испански език в катедра „Западни езици“ във ФКНФ към СУ.

На Даниела Витанова са възлагани бакалавърски и магистърски курсове по общ испански език, както и по специализиран език за студенти от специалностите „Международни отношения“, „Икономика и Финанси“, „Туризъм“ и други.

Изследователските интереси на Даниела са в областта на приложната лингвистика, терминологията, специализирания език, професионалната комуникация и методологията за преподаване на испански език за специфични цели. Участвала е в национални и международни научни конференции с доклади и статии в областта на гореупоменатите научни области.

Обща характеристика на някои предоставени научни публикации

Съгласно последните изисквания на НАЦИД публикациите по темата на дисертацията следва да се направят в рамките на периода след зачисляването в докторантура, без да се зачитат предишни такива за целите на придобиването на ОНС „доктор“. Не мога да пропусна да изтъкна обаче, като доказателство за дългогодишните и устойчиви интереси на Витанова, макар и обзорно и извън преките целите на настоящата процедура, някои нейни статии в областта на специализираните езици:

1. **El español profesional: metodología, estrategias didácticas y aplicación en el trabajo con estudiantes de Relaciones Internacionales.** *Lenguajes para propósitos específicos: investigación y formación*, Vezprem, Hungría, 2009.
2. **Усвояване на устното формално общуване на испански език.** *IX научна конференция на нехабилитираните преподаватели и докторанти от ФКНФ, УИ, 2012.*
3. **Специализираните езици и терминологията.** *XI научна конференция на нехабилитираните преподаватели и докторанти от ФКНФ, УИ, 2014.*
4. **El lenguaje científico y técnico y el lenguaje de divulgación.** *Мислене, език и реч"-изследване в чест на проф. дфн. Е. Вучева, УИ, 2014.*
5. **Los géneros discursivos del español profesional y académico. El correo electrónico profesional.** *Преводът- мост между езици и култури: изследвания в чест на проф. Людмила Илиева, УИ, 2016.*
6. **Методът на симулацията. Дидактически предложения за симулация на казуси в часовете по специализиран испански език.** *Език и професионална комуникация 4, 2021.*

В актуалните изисквания се вписват идните пет статии на докторант Витанова, една от които е излязла от печат, а останалите четири са рецензирани и още под печат поради гореупоменатите обстоятелства:

1. Витанова 2025: Vitanova, D. **La cortesía lingüística en las relaciones internacionales.** Сп. „Филологически форум, Хуманитарно списание за млади изследователи“, № 1 (21), изд. на факултета по Славянски филологии, СУ, София, 84-102.
2. Витанова 2025: Vitanova, D. **El registro formal del lenguaje oral diplomático.** Сп. „Филология“, № 47, ФКНФ, СУ, София, (под печат) .

3. Витанова 2025: Vitanova, D. **La argumentación y la manipulación como mecanismos de persuasión en la comunicación diplomática**. Годишник на СУ, Том 118, ФКНФ, Университетско изд. на СУ, София, (под печат).
4. Витанова 2025: Vitanova, D. **Funciones semántico-pragmáticas del adjetivo en la esfera diplomática (textos escritos en español)**, сборник на ФКНФ. Университетско изд. на СУ, София, (под печат).
5. Витанова 2025: Vitanova, D. **Las formas no personales del verbo en la comunicación diplomática. XXII**, Сборник от XXII научна конференция на млади учени, докторанти и постдокторанти във ФКНФ, София, (под печат).

Докторска дисертация

Дисертационният труд, озаглавен **“El español especializado en el ámbito de la diplomacia y las relaciones internacionales”** („Специализираният испански език в сферата на дипломатията и международните отношения“), е с обем от 226 стандартни машинописни страници и съдържанието му е организирано в увод, четири глави, заключение и списък с библиографични източници (общо 144 цитирани заглавия основно на испански, английски и български език, както и отделни на руски и френски). Посочени са и 6 дигитални източника.

Дисертацията е написана на стандартен испански език. Докторант Витанова предоставя и автореферат на български език в обем от 64 стандартни машинописни страници.

Писменият корпус включва 171 образци на официална дипломатическа кореспонденция, а устният обхваща 52 източника от устни изяви на испаноговорещи дипломати, публикувани на официални страници на дипломатически институции. Общият брой ексцерпирани примери от корпуса е 409. Трудът съдържа таблици и графики, обобщаващи и онагледяващи информация от съответния раздел. Цитиранията са коректни.

Структура на докторската дисертация

В **увода** на труда (стр.8-16) Витанова излага мотивите си за избора на тема, продиктувани от нейните професионални интереси в сферата на международните отношения и дипломацията, както и от употребата на испанския език в професионален контекст. Аргументирана е актуалността на избраното изследователско поле, слабо залегнало в научните разработки и е подчертана необходимостта от по-цялостно и задълбочено изследване на езика на дипломацията. Формулирани са основните цели на труда: 1) да се опишат отличителните черти, които характеризират дипломатическия език, за да се открие основната му функция и 2) да се разработи лингвистичен анализ на дискурсивните способности, допринасящи за постигането на комуникативните цели на дипломатите.

В **увода** се съдържа също така информация за обекта и предмета на изследването, формулирани са основните работни хипотези и са заложили конкретни задачи, чието решение внася аргументи към основната хипотеза, а именно, че дипломатическият език се реализира посредством убеждаващата комуникация. Докторантката очертава теоретичната рамка и методологията на изследването, което е интердисциплинарно, основано на теоретичните постановки на общото езикознание, прагматиката, стилистиката, текстолингвистиката и анализа на дискурса. Прокарани са терминологични разграничения, които внасят яснота с оглед на последващите етапи на разработката и се аргументират научните методи, приложени в работата – дескриптивни, дедуктивни и аналитични, които имат за цел да решат поставените задачи и да послужат за доказателство на тезата, че убеждаването е квинтесенцията на дипломатическата комуникация и се постига чрез различни езикови средства и дискурсивни похвати.

В **първа глава** (стр.17-64) е изложена теоретико-методологичната рамка на изследването. Докторантката се позовава на водещи специалисти от изследваната научна област, за да очертае основните подходи към дипломатическия език, които позволяват този професионален език да се дефинира като функционална разновидност, или функционален стил, открояващ се със собствен облик, специфични характеристики, подчертана целенасоченост и своеобразен изказ, с присъщите за него ритуалност, яснота, прецизност и елегантност в съответствие с нормите на дипломатическия протокол. Отбелязани са пресечните точки с други сходни езици (политически, юридически, административен), като същевременно са прокарани разграничения и са открити същностните характеристики на дипломатическия. Във втория раздел на главата са описани теоретичните рамки на

писмената и устната форма на дипломатическия език въз основа на езиковите парадигми, организираци дискурса: функционален стил, текстови жанр, езиков регистър и социални отношения между участниците в комуникацията. В трети раздел се отделя специално внимание на езиковата учтивост, разглеждана като водещо социопрагматично явление и основна линия на взаимодействие в тази професионална сфера. Прави се преглед на основните теоретични постановки относно тази езикова категория и се подчертава ключовата ѝ роля в дипломатическата комуникация. Водещата функция на учтивостта да регулира социалната хармония между участниците в общуването я превръща в основно тактическо средство за постигане на комуникативните намерения. В последния раздел на първа глава са представени езиковите средства, общи за писмената и устната дипломатическа реч – протоколни обръщения, термини, латински изрази и думи от чужд произход.

Втора глава (стр.65-106) поставя фокус върху убеждаването като основна стратегия на дипломатическото общуване. Представен е обзор на класическите постулати и са систематизирани основните възгледи и аргументативни техники, разработени от теорията на аргументацията, за да се подчертае значимостта на този дискурсивен похват в дипломатическия дискурс. Поставя се проблемът за връзката на аргументацията с обекта на анализ. Разгледани са и други механизми за убеждаване, като манипулация и демагогия, и е обоснована тяхната роля за оказване на ефективно въздействие върху събеседника. С помощта на примери от корпуса са онагледени различни аргументативни и манипулативни техники, използвани за упражняване на влияние. Прокарано е разграничение между различните речеви тактики за постигане на убеждаването. Защиатава се тезата, че аргументацията е прекият и експлицитен начин на въздействие, а манипулацията действа по косвен път посредством имплицитни дискурсивни средства, но все така в посока на убеждаването. Изведените постановки потвърждават основната теза, че умелото използване на възможностите на убеждаващата комуникация гарантира успешното сътрудничество в дипломатията. Витанова ясно откроява все по-видната тенденция, че колкото повече дипломатията навлиза в сферата на политиката и дигиталните медии, толкова повече гласът на днешните лидери става все по-дързък и дори манипулативен (стр.103).

Трета (стр.107-156) и **четвърта глава** имат аналогична структура и са посветени на прагмалингвистичния анализ на езиковите характеристики на писмената и устната

дипломатическа реч. В **трета глава** вниманието е насочено към анализа на писмения дипломатически език. Представени са събраните корпусни данни, които служат за изграждането на лексикален, граматичен и стилистичен анализ на най-релевантните езикови явления и за открояването на семантико-прагматичните функции на отделните езикови категории в писмената форма на езика. Посочените функции са в съответствие с устойчивия и формализиран характер на писмения дискурс. Обоснована е позицията, че изборът на подходящото езиково средство е мотивиран от прагматичните цели на говорещите да установят отношения съобразно протоколните правила. Интересно е напр. открояването на примери на употреба на бъдеще време в подчинително наклонение с неговото архаично звучене както при езика на дипломацията, така и при юридически испански и езика на администрацията (стр.142-143).

В **четвърта глава** е представен анализ на устния дипломатически дискурс въз основа на подобрите данни от устни изяви на дипломати на различни форуми. В зависимост от определени екстралингвистични фактори – комуникативната ситуация, комуникационния канал, междуличностните отношения – устната реч може да има вариращи характеристики и да се разполага в различните регистри на общуването, поради което авторката я представя в двете ѝ разновидности: във формалния регистър и в междинното поле на полуформалния и неформален регистър. Застъпва се тезата, че устният формален дискурс има много допирни точки с писмения, но същевременно притежава определени белези, които го отличават от писмените жанрове. Илюстрирани са различни вербални техники и изразни средства и са посочени конкретните им комуникативни функции. По отношение на устната дипломатическа комуникация в по-ниските регистри на общуването, Витанова внася уточнението, че според контекста на взаимодействие, тази разновидност на езика може да се отгласне от стриктния и стерил тон и строгата официалност и да споделя белези, присъщи на устното спонтанно слово, отличаващо се по-голяма изразителност и креативност. Тези отклонения от нормите на протоколния език са онагледени с редица примери, извлечени от емпиричния материал. Интересни са примерите от разговорния език на видни европейски политици като Жозеп Борел, Солана, Меркел и др. (стр.195-197). Подборът на изразни средства и направеният прагматичен и стилистичен анализ красноречиво показват, че двете основни оси, направляващи дипломатическата комуникация, са учтивостта и убеждаването.

В края на всяка глава докторантката представя частични изводи, които служат за обобщение на съдържанието на съответната глава.

Дисертацията завършва със **заключение** (стр. 209-214), в което в синтезиран вид се представят общите изводи, достигнати в хода на изследването. Заключениеята потвърждават ролята на учтивостта и на убеждаващата комуникация в дипломатическото общуване.

Приноси (стр. 226)

Приемам за приноси седемте достижения на дисертационния труд, посочени от докторант Витанова.

Критични бележки, препоръки и въпроси

В заключение, налице е стойностен, прецизен и дисертабилен труд, издържан по всички правила на академичното писане. Адресат на труда се явяват носителите испански език, професионално, научно или дори просто любителски гравитиращи в сферата на дипломатията и международните отношения. Поздравявам Даниела Витанова за положения дългогодишен труд, научната коректност и постигнатите приложни и научно-приложни резултати под вещото ръководство на нейния научен ръководител проф. д.ф.н. Евгения Вучева-Йорданова.

Въпроси: Как ще аргументира докторант Витанова твърдението си, че „дипломатическата комуникация се основава на преговори, чиято общоприета цел е поддържане на хармонични, равноправни и балансирани отношения между държавите“? (стр. 10 от автореферата)? Как би съотнесла твърдението си, че „принципът на реципрочност в отношенията е валиден за всички дипломатически изяви, в писма или устна форма, тъй като гарантира взаимно разбирателство и социална хармония“ (стр. 25 от автореферата) върху публичните международни изяви на Президента Доналд Тръмп, станали достояние в медиите, при срещите му със Зеленски напр. и други държавни ръководители?

Заклучение

За мен е чест и удоволствие да предложа на почитаемото научно жури, назначено за провеждането на конкурса по 2.1. Филология, СУ „Св. Климент Охридски“, присъждането на Даниела Витанова на ОНС „доктор“.

14.08.2025 г., София

проф. д-р Даниела Кох-Кожухарова